

Moderna a postmoderna

Postmoderní kultura

Úvod do uměnovědných studií

Pojem moderna/modernita

- ▶ Sebehodnocení v rámci dějinné epochy
- ▶ Zpětný pohled na dějiny
- ▶ Historické paralely
- ▶ Co je dnes jinak...?

Pojem moderna

F. W. Nietzsche

- ▶ Nepřítomnost mravnosti (disciplíny, výchovy)
- ▶ Úpadek autority
- ▶ Úpadek střízlivosti v rámci „klidného horizontu“
  - ▶ Opilost z nekonečna
- ▶ Úpadek citlivosti v posuzování
- ▶ Chaotičnost protichůdných oceňování/hodnocení

(Nietzsche: Kunst und Künstler – Modernität; posmrtné fragmenty)

Moderna sociologicky

Karl Marx (Komunistický manifest)

- ▶ Buržoazie nemůže existovat, aniž stále vyvolává převraty ve výrobních nástrojích, aniž tedy revolucionizuje výrobní vztahy, a tím i všechny společenské vztahy. První podmínkou existence všech dřívějších průmyslových tříd bylo naproti tomu nezměněné zachování starého způsobu výroby.
- ▶ Buržoazní epocha se od všech ostatních epoch odlišuje neustálými převraty ve výrobě, ustavičnými otřesy všech společenských vztahů, věčnou nejistotou a pohybem.
  - ▶ **Všechny pevné, zakořeněné vztahy se svým doprovodem starých ctihodných představ a názorů se rozkládají, všechny nově utvořené zastarávají, dřív než mohou zkožnatět.**
  - ▶ **Všechno stavovské a ustálené valem mizí,**
  - ▶ **Všechno posvátné je znesvěcováno a lidé jsou nakonec donuceni podívat se na své životní postavení, na své vzájemné vztahy střízlivýma očima.**
- ▶ Potřeba stále rozšiřovat odbytiště pro své výrobky štvě buržoazii po celé zeměkouli. Všude se musí usazovat, všude zahrnovat, všude navazovat spojení.“ (Marx, Vybrané spisy, sv. I, s. 375)

Lineární pojetí dějin

- ▶ prosazuje se v období moderny
- ▶ lineární vs. cyklické pojetí dějin
- ▶ pokrok – centrální pojem, blízký pojmu evoluce v biologii

- ▶ V oblasti umění zaujímají klíčovou roli polární opozice pojmů:
  - ▶ centrum – periferie
  - ▶ avantgarda a kýč

Post - ...

- ▶ Postmoderna
- ▶ Post – kolonialismus, marxismus, strukturalismus, industriální společnost
- ▶ Post- post- ...
- ▶ 1914 / 1968 / 2001 / ...

Postmoderna

- ▶ Nahrazení sémantiky syntaxí (F. Koukolík)
- ▶ Odmítnutí meta-narace
- ▶ “Historicita”, neexistence vnitřního smyslu dějin
  - ▶ Rozpouštění hranic a pevných kategorií
  - ▶ Lokální, (kulturně a historicky) zakotvené vědění
- ▶ Vizuální kultura
- ▶ Estetizace každodennosti (a anestetizace)

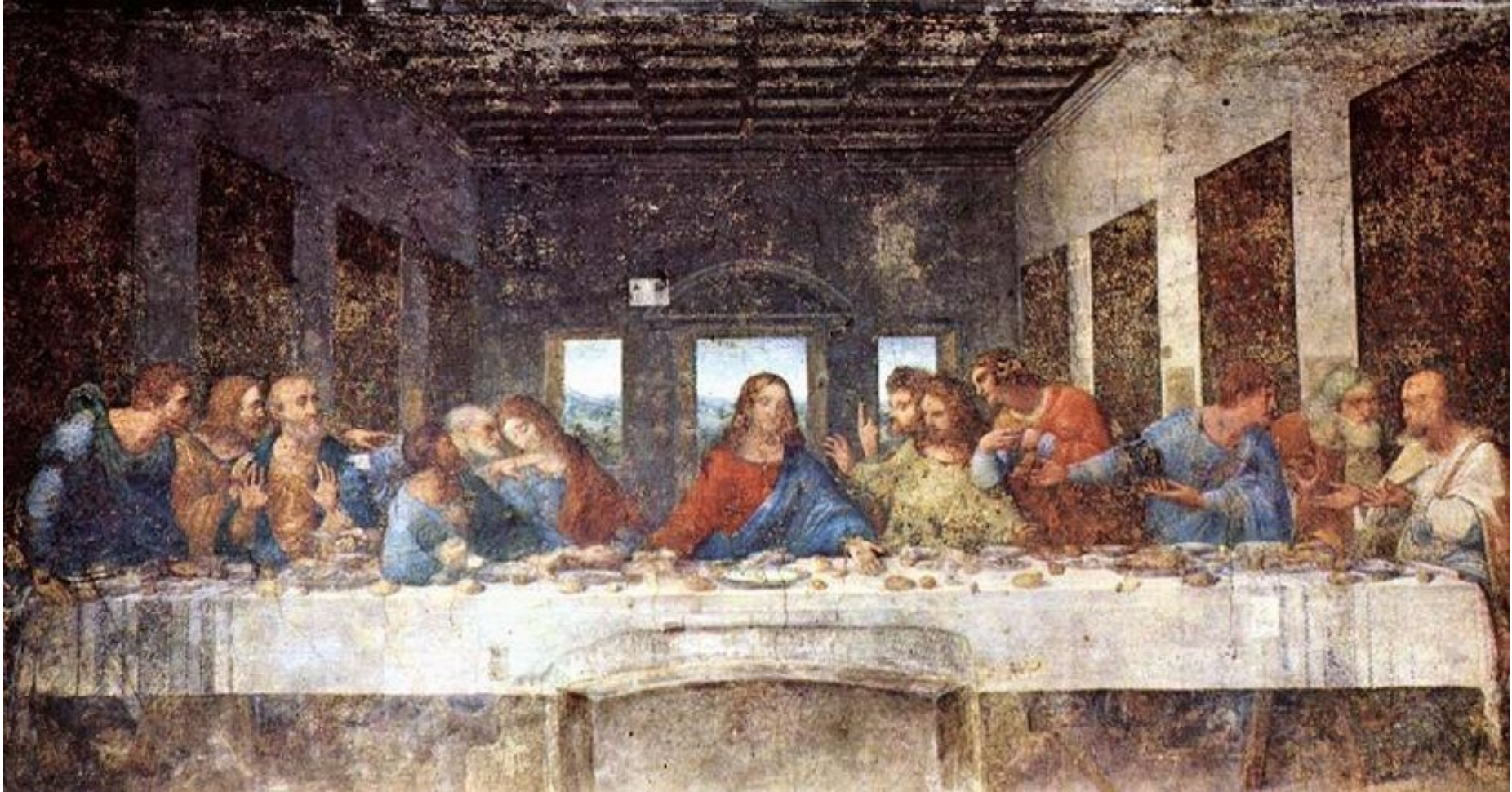
Postmoderna a umění

- ▶ Hodnota uměleckého díla – historicky a společensky podmíněné preference
- ▶ Interpretace – nehledá pravdu
- ▶ Sbližování (vysokého) umění a popkultury
- ▶ Styl (forma) vs. obsah
- ▶ Reference, odkazování, koláž

David LaChapelle: Poslední večeře, 2003

Postmoderní architektura

- ▶ Charles Jencks (*1938) – deset znaků postmoderní architektury (jako protiklad k moderně):
  - ▶ zájem o lidový výraz
  - ▶ zájem místní výraz
  - ▶ zájem historii
  - ▶ zájem o urbanistický kontext
  - ▶ ornament
  - ▶ obrazný a metaforický výraz
  - ▶ spoluúčast budoucích uživatelů
  - ▶ rehabilitace sociálního a veřejného prostoru
  - ▶ pluralismus
  - ▶ radikální eklekticismus

Inntel Hotels Amsterdam-Zaandam

foto: Petr Šmídek, 2016

Obchod se svíčkami Retti

foto: Petr Šmídek, 2008

Diskuze o postmoderně

Nedokončený projekt moderny

- ▶ Jürgen Habermas (*1929)
  - ▶ kritika původně z pozice frankfurtské školy
- ▶ „**Moderna – nedokončený projekt**“, článek z roku 1980
  - ▶ volání po obnovení projektu moderny
    - ▶ moderna – vznik v osvícenství, a v pravém slova smyslu vůbec neskončila a stal se tak z ní **nedokončený projekt**, ve kterém bychom měli pokračovat
  - ▶ hlavní problém moderny – **oddělení od praxe**
    - ▶ (to přineslo vyhlašování „zrušení umění“, „zrušení filozofie“ apod. – tj. zrušení věcí, které se vymykaly požadavkům každodenní praxe a nesplňovaly nároky rozvíjející se kapitalistické společnosti.)
  - ▶ postmoderna – dílo neokonzervativců: její podstatou je kritika a **negace moderny** = anti-moderna, ale nic více
  - ▶ **postmoderna a postmodernismus tudíž není žádným novým směrem**, který by nastoupil po moderně a překonal ji, ale je pouze jednou částí moderny

Postmoderní situace

▶ Jean-François Lyotard (1924-1998)

- ▶ Rezignace na (novověký) požadavek jediné velké pravdy
- ▶ Mnohost výpovědí o světě – „jazykových her“
- ▶ Nekompatibilita konceptuálních a metodických rámců
- ▶ Pluralita světů s plnou, vzájemně nezávislou legitimitou – a tedy nutností jejich oddělování

▶ Etika v postmoderní situaci

- ▶ vnímavost k rozmanitému v jeho vzájemné nesouměřitelnosti
- ▶ vnímavost vůči universálním idejím, které nejsou nijak zpřítomnitelné (...o „zachycení nepřítomného“ se snaží v umění avantgarda)

Pluralita

- ▶ **Wolfgang Iser (*1926)**
  - ▶ Postmoderna: Pluralita jako etická a politická hodnota (1993)
  - ▶ Naše postmoderní moderna (1994)

- ▶ Postmoderna
  - ▶ rozchod s meta-vyprávěními, s propagováním jedné vůdčí myšlenky určující poznání i praktický

- ▶ Postmoderna
  - ▶ není anti-modernou, je spíš radikalizovanou modernou
  - ▶ pochopení snahy o jednotu jako formy útlaku a násilí
  - ▶ uznává a vítá pluralitu v její principiální podobě
  - ▶ etické založení – právo na různé orientace a životní formy

Pluralita

- ▶ Wolfgang Welsch (*1946)
  - ▶ Radikální pluralita
    - ▶ Pluralita – základní stav společnosti a uznaná realita
    - ▶ Alternativní přístupy
    - ▶ Konsensus v tom, že spolu navzájem nesouhlasíme
    - ▶ Koexistence/spolupráce na bázi výrazné neshody
    - ▶ Akceptování odlišného vyžaduje náhled (pohled jinýma očima ne jen toleranci)

Zkouška

- ▶ Semestrální práce – max. 30 bodů
- ▶ Test (35 otázek) – max. 70 bodů

- ▶ Celkem max. 100 bodů

- ▶ Absolvování
  - ▶ Odevzdat práci
  - ▶ Test na min. 36 bodů
  - ▶ V součtu min. 51 bodů